

Kelionė per Lietuvą, arba 3 val. po atviru dangumi

Vaizdingoje Kauno marių pakrantėje prie Rumšiškių įsikūręs Lietuvos liaudies buties muziejus, menantis XVIII–XX a. laikotarpį Lietuvos kaime ir miesteliuose. Čia yra svirnai, klėtys, tvartai, klojimai, daržinės, žardinės, malkinės, malūnai, tvoros, šuliniai, kiti liaudies architektūros pavyzdžiai, senoviniai žemdirbystės padargai. 5 km ilgio kelias vingiuoja tarp miškų, pievų, kalnelių. Prie jo – jaukios sodybos su šimtamečiais pastatais po šiaudiniais stogais, su gėlių darželiais, sodais ir daržais, su koplytėle ar kryžiumi pakely. Namuose – iššluota asla ar baltumu šviečiančios grindys, popierinės karpytos tarsi nėriniai užuolaidėlės, spalvingi ar kuklesni audiniai, šventųjų paveikslai, buties rakandai, darbo įrankiai. Atrodo, kad šeiminkai tik trumpam kažkur išėjo. Per kelias valandas galima pabuvoti Dzūkijoje ir Aukštaitijoje, Suvalkijoje ar Žemaitijoje.

Lietuvos liaudies buties muziejus yra didžiausias ir žymiausias tokio pobūdžio muziejus Lietuvoje. Nesunkiai pastebimi etninės kultūros bendrumai ir skirtumai, ypač architektūroje. Bet lankytojams įdomu, kokie gi žmonės čia ir kaip gyveno.

Lietuva yra medinės architektūros ir kaimo kultūros šalis. Iki XX a. beveik visi kaimo trobesiai ir buties daiktai buvo mediniai. Juose įsirėžė ne tik metų rievės, bet ir kaimo meistrų rankų ir širdžių šiluma. Lietuvio sodyba – tai tarsi mūsų tautos istorijos metraštis. Iš viso muziejuje eksponuojamos 26 įvairių regionų sodybos. Tradiciniai mediniai pastatai kartu su želdiniais, kiemais, tvoromis, kita mažąja architektūra sukuria lietuviško kaimo nuotaiką. Keliaudami per Lietuvos liaudies buties muziejų pamatysite, kokie pastatai sudarė lietuvių valstiečio sodybą, sužinosite, kuo skiriasi namas, troba, stuba, pirkia ar gryčia, kas buvo laikoma svirne ar džiovinama jaujoje, kodėl dzūkai iš vienos sodybos išsivysčiusius kaimus vadina bendrėmis, o žemaičiai, susitelkę į kupetinius kaimus, juos vadino sodomis, kodėl suvalkiečiai gyvena stubose, o dzūkai – pirkiose. Ir dar daug daug keistų ir įdomių atsakymų atrasite per 3 val. keliaudami po atviru dangumi per Lietuvos liaudies buties muziejų.

Etniniai regionai

Lietuvos liaudies buties muziejuje sodybos pagal etninius regionus suskirstyto į 5 sektorius: Dzūkija, Aukštaitija, Suvalkija, Žemaitija ir Mažoji Lietuva. Muziejuje atkurti būdingiausi tam regionui kaimų ir vienkienių tipai. Muziejuje Dzūkija pristatoma vienkimine sodybėle, savaime susiklosčiusio kaimo fragmentu. Tai – dainingas kraštas, todėl čia švenčiamos Rasos, kupoliaujama, šokama ir dainuojama.

Didžiausio Lietuvos etnografinio regiono Aukštaitijos architektūrą muziejuje reprezentuoja vienkiminė sodyba, gatvinio rėžinio kaimo fragmentas, keli pavieniai pastatai. Vasarą Aukštaitijoje švenčiamos Sekminės.

Dažną sekmadienį galima pamatyti siauru keliuku vežimą link koplyčios traukiančius arklius. Muziejuje laikomi žemaitukai, Lietuvos sunkieji ir sustambinto tipo žemaitukai. Visiems, pasiilgusiems arklio, jo gerų, šiltų akių čia pat galimybė pajodinėti, brička ar vežimu pavažinėti, o išalkus – ir kiaušininės ar juodos duonos paragauti.

Suvalkija pristatoma trimis sodybomis, aliejine, stiebiniu vėjo malūnu ir šalimais prigludusiu bitynu. Anksčiau nei kitose Lietuvos vietose panaikinta baudžiava, derlingi laukai, darbštumas leido suvalkiečiams tapti turtingiausiais XIX–XX a. ūkininkais ir duoti Lietuvai tuo laikotarpiu gal daugiausia išsilavinusių žmonių.

Žemaitija – kupetinis kaimas ir vienkiemiai. Kuplūs žemai nuleistais stogais stambių tūrių pastatai, erdvūs kiemai, sodybose daug įvairios paskirties pastatų, pastatuose – daug patalpų.

Mažoji Lietuva, išsiskirianti gamtine aplinka, unikali etnografinė praeitimi, savitu gyvenimo būdu. Muziejuje Kauno marių prieigose bus kuriamos pelkininko, laukininko ir žvejo sodybos.

Muziejaus centre statomas nedidelio miestelio fragmentas su turgaus aikšte, prekybiniais namais ir bažnyčios kompleksu. Už gatvinio režinio kaimo plytinčiame ažuolyne planuojama atkurti dvaro sodybą.

Miestelis su bažnyčia, turgumi, karčema, krautuvėmis buvo traukos centras aplinkinių kaimų gyventojams. Koks šurmuliavimas per didžiuosius turgus, kiek malonių susitikimų per atlaidus! Namas prie namo, dar kelios gatvelės – ir žmogui iš erdvių vienkiemų, laukų tiesiog klaidu. Muziejinis miestelis dar neužbaigtas, tačiau jau dabar traukia lankytojus puodžių, audėjų, gintaro tekintojų ir papuošalų kūrėjų darbais. O svarbiausia, kad kiekvienas tose dirbtuvėlėse gali pabandyti ką nors sukurti pats. Ir didelius, ir mažus sudomina pradžios mokykla su mokytojų butu ir parduotuvė su nematytais geležies dirbiniais, ir važeliai, lineikos, dar uždarytos karčemos ratinėje – garaže. Turgaus aikštėje ant aukšto postamento – spalvota skulptūra. Tai šv. Florijonas, saugodavęs miestelius nuo gaisrų.

Lietuvos liaudies buities muziejus – gamtos ir istorijos derinys, puiki vieta aktyviam poilsiui ne tik pavieniui, bet ir visai šeimai ar draugams. Išsiruošę kelionėn po Lietuvą per tris valandas, jūs atrasite dar neatrastus žinių lobius, pailsėsite natūralaus miško, marių ir upelio apsuptyje.

Žodžiai

baudžiava mot. istorinė visuomeninė santvarka, kai valstiečiai ir jų turtas priklausė feodalui
gatvinis kaimas gyvenvietė, kurios sodybos išsidėsčiusios pagal vieną gatvę tam tikra tvarka
gatvinis režinis kaimas gatvinio kaimo atmaina; tokio kaimo kiekvienos šeimos žemės buvo padalytos į 3 vienodo pločio ir ilgio režius, išdėstyti trijuose laukuose vienoda eile.

karčema mot. smuklė, užėiga

kupetinis kaimas kaimas, sudarytas iš laisvai, be aiškaus plano, išsidėsčiusių [sodybų](#); tokį kaimą formuoja gamtinės ribos – [kalvos](#), [miškai](#), [ežerai](#)

padargas vyr. žemės darbo ar namų ūkio įrankis

plytėti, plyti, plytėjo būti plačiai nusidriekusiame, išplitusiam, tįsoti

rakandas vyr. indas, įrankis, baldas (dažnai – sulūžęs, nebereikalingas)

Rasos mot. viduvasario šventė – Joninės

Sekminės mot. krikščionių Šventosios Dvasios atsiuntimo šventė (7 sekmadienį po Velykų)

sodyba mot. kaimo namas su visais ūkiniais pastatais, sodu, daržais ir pan.

tūris vyr. kūno užimta erdvės dalis

vienkiemis vyr. atskira sodyba

vingiuoti, vingiuoja, vingiavo daryti vingius, būti netiesiam

želdiniai vyr., dgs. sodinami (ne savaime želiantys) augalai